עד כבלא. מפרש ר"י עד השוק כדאמר בפ' במה אשה (לקמן דף סג:) בירית באמצע כבלים בשתים שמניחין הכבלים בשוק:

רב אמר ליבש מותר כו'. וא"ת לימא מר הלכה כמר וי"ל משום דאיכא דמפכי להו לתנאי:

הלכה כר' יהודה בן בתירא. הא דנקט ר' יהודה בן בתירה ולא נקט ר' יוסי משום דבמקום שאין עושין כלל אלא כדי ליבש שרי ר' יהודה בן בתירא דלא שייך התם מי מפים ור' יוסי אוסר משום דילמא נפיל: ר"ת גריס

אמר רב הלכה כת"ק ושמואל אמר כו' וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן הלכה כתנא קמא ואתי שפיר איכא דמתני לה לדרב ושמואל לעיל אהא:

והתנן אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך. וא"ת אפי' יהא אדם נמי אסור תקשה דמאי כלאים שייך הכא כיון שאינו מושך בעגלה ובקרון דהא בשבת איירי ואין לומר דאסור להנהיג בכלאים אפי' לא ימשוך שום דבר דאם כן יהא אסור להוליך ולהזיז ממקומו שור פסולי המוקדשין דחשיב כשני מינים כדאמרי' בפרק בתרא דמכות (דף כב.) המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב שני גופים וי"ל דה"ק אילימא כלאים דאדם והא דקתני ובלבד שלא יכרוך בחול קאמר כדאוקימנא לעיל (פ"ב דף כג:) ולא בשמן שריפה דאיירי ביו"ט ומיירי שמושכין שום דבר אי נמי י"ל דחשיב משיכה מה שנושאים שניהם את החבלים:

מ"ט

שית זונה ונצורת לב: הרחלים יוצאות כבולות: מאי כבולות שמכבלין אליה שלהן למטה כדי שלא יעלו עליהן הזכרים מאי משמע דהאי כבול לישנא דלא עביד פירי הוא דכתיב מה הערים [האלה] אשר נתת לי אחי ויקרא (להן) ארץ כבול עד היום הזה מאי ארץ כבול א"ר הונא שהיו בה בני אדם שמכובלין בכסף ובזהב אמר ליה רבא אי הכי היינו דכתיב (כי לא) ישרו בעיניו מפני שמכובלין בכסף ובזהב לא ישרו בעיניו אמר ליה אין כיון דעתירי ומפנקי לא עבדי עבידתא רב נחמן בר יצחק אמר ארץ חומטון היתה ואמאי קרי לה כבול דמשתרגא בה כרעא עד כבלא ואמרי אינשי ארעא מכבלא דלא עבד פירי: כבונות: מאי כבונות שמכבנין אותו למילת כדתנן שאת כצמר לבן מאי צמר לבן אמר רב ביבי בר אביי כצמר נקי בן יומו שמכבנין אותו למילת: והעזים יוצאות צרורות: איתמר רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר' יוסי ואיכא דמתני להא שמעתא באפי נפשיה רב אמר ליבש מותר ולא לחלב ושמואל אמר אחד זה ואחד זה אסור ואיכא דמתני לה אהא עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב משום ר' יהודה בן בתירא אמרו כך הלכה אבל מי מפים איזו ליבש ואיזו לחלב ומתוך שאין מכירים אחד זה ואחד זה אסור אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא כי אתא רבין אמר ר"י הלכה כת"ק: **מתני'** ובמה אינה יוצאה לא יצא גמל במטולטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכניס חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך: **גמ'** תנא לא יצא הגמל במטולטלת הקשורה לו בזנבו אבל יוצא הוא במטולטלת הקשורה בזנבו ובחוטרתו אמר רבה בר רב הונא יוצא הגמל במטולטלת הקשורה לה בשילייתה: לא עקוד ולא רגול: א"ר יהודה עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור מיתיבי עקוד שתי ידים ושתי רגלים רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור הוא דאמר כי האי תנא דתניא עקוד עקידת יד ורגל או שתי ידים ושתי רגלים רגול שלא יכוף ידו ע"ג זרועו ויקשור ואכתי לא דמי בשלמא רישא וסיפא ניחא מציעתא קשיא אלא הוא דאמר כי האי תנא עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור: ולא יקשור גמלים: מאי טעמא אמר רב אשי משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: אבל מכנים: אמר רב אשי לא שנו אלא לענין כלאים כלאים דמאי אילימא כלאים דאדם והתנן אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך אלא כלאים דחבלים והתניא התוכף תכיפה אחת אינה חיבור לעולם כלאים דחבלים והכי קאמר ובלבד שלא יכרוך ויקשור אמר שמואל ובלבד שלא יצא [חבל] מתחת ידו טפח והא תנא דבי שמואל טפחיים אמר אביי השתא דאמר שמואל טפח ותנא דבי שמואל טפחיים שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן

והתניא

שית זונה. נוטריקון דשחוות: שית. בית הבשת: שכובלין. לשון כבלי ברזל קשורה: ויקרא להם. בעשרים ושתים עיר שנתן שלמה לחירם משתעי קרא: מכובלין. מעוטפין ומקושרין: עבידתא. אנגריא של מלך: חומטון. מלחה ומתבקעת: דמשתרגא בה כרעא. טובעת בה הרגל: עד כבלא. פרק התחתון שקורין קויל"ה: שמכבנין. קושרין בגד סביבו ביום שנולד שצמרו נקי ומשמר צמרו שלא יטנף: למילת. לעשות מצמרו כלי מילת: מכבנין. על שעושין כמין קרסי מתכת לחבר הבגד כמו תנתן כבינתי לבתי (גיטין דף טו.) נוסק"א בלע"ז: באנפי נפשה. ולא אפלוגתא דמתני': ואיכא דמתני. להא דשמואל אהא: כך הלכה. ליבש מותר ולחלב אסור: אבל מי מפים. מי מטיל גורל ומבחין איזו ליבש ואיזו לחלב והרואה אותם צרורות ליבש אומר לחלב הוא ואתי למישרי תרווייהו: כת"ק. דמתני' דשרי בתרוייהו: מתני' מטולטלת. י"מ פושל"א שתחת זנבו. וי"מ מרדעת. והאחרון נראה בעיני דאי רצועה שתחת הזנב קשורה ומחוברת לסרגא ואיך תפול וטעמא דמתני' משום שמא תפול ומייתי לה הוא: לא עקוד ולא רגול. מפרשינן בגמ' שעוקדים ידיהם עם רגליהם בכבלים שלא יברחו: ולא יקשור גמלים זו לזו וימשוך. האחד כדמפרש בגמרא: ובלבד שלא יכרוך. החבלים בכרך אחד ובגמרא מפרש טעמא: גמ' בזנבו ובחוטרתו. דכיון דקשורה בשניהם לא נפלה: חוטרתו. הלדרו"א שיש לכל גמלים על גביהם: בשלייתה. דכיון דכתיב לא מנחתא לי' ול"נ מטולטלת כר קטן מלא מוכין נותנין לו תחת הזנב כדי שלא תשחית הרצועה הבשר לפי שהמשוי שעל גבה כשהגמל יורד מכביד ויורד כלפי צוארה אלא שהרצועה מעכבתו: יד ורגל. אחד מן הידים ואחד מן הרגלים כופל ביחד: יד על גב זרועו. אחד מידיו כופף כלפי מעלה וקושר כדי שלא יהו לו אלא ג' רגלים לברוח: שתי ידים. כאחד או שתי רגלים כאחד: ואכתי לא דמי. האי תנא לדרב יהודה: רישא וסיפא ניחא. כדרב יהודה אבל מציעתא דקתני או שתי ידים או שתי רגלים קשיא לדרב יהודה דלא קרי עקוד אלא יד ורגל כיצחק בן אברהם דכתיב (בראשית כב) ויעקד כפף ידיו ורגליו לאחוריו וקשר יד ורגל יחד ונפשט צוארו לאחוריו: לחינגא. לשוק למוכרם. חינגא ע"ש שסובבין את השוק מחולות מחולות עגולות של בני אדם: לענין כלאים שנוי. האי שלא יכרוך דמתני' לא שייך ביה איסור שבת אלא משום כלאים אסר ליה כדמפרש ואזיל: כלאים דחבלים. שיש בהן חבלי צמר וחבלי פשתן וכי כריך להו הוו כלאים וידו מתחממת באחיזתן וקסבר דבר שאין מתכוין אסור: אי נימא כלאים דאדם. דכי כריך להן סביבות ידו נמצא קשור עם הגמלים ופעמים שהן מושכין שום דבר ונמצא אדם וגמל מנהיגין יחד: והתנן אדם מותר עם כולם. עם כל הבהמות לחרוש ולמשוך שלא אסרה תורה אלא שני מיני בהמה יחד כעין שור וחמור ומשנה זו במסכת כלאים: התוכף. בגדי צמר ופשתים: בתכיפה אחת. כגון ע"י מחט פעם אחת או שקשר קשר אחד: אינו חיבור. דכתיב (דברים כב) צמר ופשתים יחדו לא אסרה התורה אלא חבור יפה המתקיים: כריכה וקשירה. בשתי תכיפות: שלא יצא חבל. ראש החבל לא יצא מתחת ידו טפח למטה דלמי כמי שנושאה בידו ולא מתחזיא שהיא מוליך הגמלים: שמואל. דאמר טפח לאורויי הלכה למעשה אתא לאשמעינן דהבא לימלך לפנינו אמרינן ליה טפח שלא להקל באיסורין ומיהו עד טפחיים ליכא איסור:

והתניא

עין משפט נר מצוה

לא א ב ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף ו:
לב ד מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' טו:
לג ה מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף יג:
לד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:
לה ז מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכה יו"ד סמג לאוין רפ"ג טוש"ע י"ד סי' רצז סעיף טו:
לו ח מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה כד סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' ש' סעיף ג:
לז ט מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' ש"ה סעיף טו:

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי אָחִי וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [מלכים א' ט, יג]

ב) וַיֵּצֵא חִירָם מִצֹּר לִרְאוֹת אֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן לוֹ שְׁלֹמֹה וְלֹא יָשְׁרוּ בְּעֵינָיו: [מלכים א' ט, יב]

רבינו חננאל

כבולות. מלשון כבלים כדכתיב ארץ כבול וגו' ופי' [דמשתקעא] כרעא בגוה כי כבלא שהיא עפרא וחול חו היא חומטן. **כבונות.** מכבנין עור הטלה מיום לידתו עד ח' ימים וזהו צמר רך הנקרא (מילא) [מילת]. **ר' יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב.** כיון דאשתכח' ת"ק דברייתא כר' יהודה דמתניתין ורב אמר הלכתא כוותייהו הלכה כמותם ואפי' ר' יהודה לא חלק אלא אמר כך הלכה לצרור דדי הבהמה לצמקן כדי שתתעבר הבהמה מותר אבל מי מפיס כלומר מי המבחין בין קשירת דד ליבש לקשירת דד לחלב. וקי"ל הלכתא כרב באיסורי וכן הלכתא ואע"פ שר' יוסי חולק: **לא יצא הגמל במטולטלת כו'.** תנא [לא] יצא הגמל במטולטלת בחטרתא שתכנס בו הרוח אבל יוצא בזנבו הקשורה בחטרתו שלא תכנס בו הרוח. **לא עקוד ולא רגול.** אוקמה רב יהודה עקוד יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם רגול שלא יכוף על זרועו ויקשור ותניא כוותיה ולא יקשור גמלים זה בזה וימשוך: **ירושלמי** שלא יהו אומרים פלוני יוצא לעשות מלאכתו בשבת. **פי' חינגא** שוקי מלשון חגאיד חגיגת נכרים. **אבל מכנים הוא חבלים לתוך ידו ובלבד שלא יכרוך.** אתינו למימר הא דתנן ובלבד שלא יכרוך משום דנראה כאלו מושך האדם עם הבהמה ראש

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבועות ה: נגעים פרק א מ"א, ב) [שבועות ו:], ג) [תמיד לא:], ד) לקמן ע"ב [מילה דף לג.], ה) כלאים פ"ח מ"ו [ב"ק נד:], ו) כלאים פרק ט מ"י [יבמות ה: מנחות לט.], ז) [מילה כט.], ח) [ברכות כד. וש"נ], ט) תהלים קמט ח, י) [עי' רש"י יחזקאל כז יח ד"ה וצמר צחר], כ) וכ"ה משנה בבבא בתרא קנו:, ל) יבמות ה:, מ) [ועיין תוספות מנחות ל: ד"ה ולימא].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שמכבנין וכו' ביום שנולד. עי' רש"י יחזקאל כז יח: שם ד"ה כלאים דחבלים וכו' דבר שאין מתכוין אסור. עי' לקמן קמ ע"א ברש"י ד"ה אבל נוטל. [מכח"י וע' בהר"ש פ"ט דכלאים משנה ב' (ד"ה אפילו לגנוב)]: תוס' ד"ה רב אמר וכו' דאיכא דמפכי להו לתנאי. כעין זה מגילה לב ע"א:

הגהות וציונים

א] כת"י שכובלין (וכ"ה ברש"י): ב] [צ"ל להם] (גליון): ג] "א"ר הונא" ליתא בדפו"י ונוסף ע"פ המהרש"ל (דפו"ר) והמהר"ם, והעיר הדק"ס שרבא לא ראה את רב הונא, וכתב שהנוסחא הנכונה היא כמ"ש בילקוט שמעוני מלכים א, ט א"ר המנונא וכ"ה בכת"י אחד: ד] [צ"ל ולא] (גליון): ה] ר' יוחנן (דפו"י): ו] "וימשוך" ל"ג (מלאכת שלמה): ז] צ"ל לו בשלייתו (יעב"ץ): ח] צ"ל אבל מכניס כו' (מהרש"ל דפו"ר): ט] [צ"ל והתנן] (גליון): י] כ"ה ברש"י, אולם ליתא בכל הדפו"י ובךא"ש ובכת"י (דקדוקי סופרים): יא] "ושתים" נמחק (יעב"ץ): יב] בכת"י נוסף על שם שעושין: יג] דמתניתין, עיין מהרש"א: יד] בכת"י ומחוברת היא בסרגא: טו] ס"א בחבלים (חכמת מנוח): טז] רש"י כתב כאן פירוש שלישי על מטולטלת (ועיין מהרש"ל): יז] בכת"י כשהגמל יורד במורד: יח] בכת"י נוסף שלא יוכל לברוח: יט] בהגהות הב"ח על הרש"י שברי"ף נוסף לשון מחול: כ] דבור זה שייך אחר ד"ה "והתנן" (ב"ש) וכ"ה ברש"י שברי"ף: כא] היינו שהקשירה היא בב' תכיפות, וכשיטת הראשונים דבעינן ב' קשרים (ב"י, ב"ח, שנות אליהו), אבל המרדכי סי' שמב הביא פירש"י כריכה וקשירה היינו שתי תכיפות, ויש שגרסו ברש"י כשתי תכיפות (שנות אליהו בשם הב"י עיי"ש) והיינו דקשר אחד מצטרף עם הכריכה להיחשב כב' תכיפות, עיין רבינו חננאל: כב] עיין מהר"ם שרוצה להגיה במקום "דלמא נפיל" שצ"ל משום משאוי: כג] ד"ה "הלכה" וד"ה "אמר רב" הכל דבור אחד (מהר"ם):

ליקוטי רש"י

[ההתחלה בדף נג:] חינגא. מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק כעין סובבות במחולות קרי ליה חנגא [ביצה לג.]. התוכף תכיפה אחת. תכיפה פוינ"ט שתוחב תחיבה אחת במחט ומחבר כלאים בגד צמר ובגד פשתים יחד. אינה חיבור. בפחות משתי תכיפות להכי כתיב יחדיו עד שיתחברו יחד יפה [יבמות ה:]. תנא דבי שמואל. בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסדרו רבי חייא ורבי אושעיא וכמו שסידר רבי את המשנה. שמואל הלכה למעשה אתי לאשמעינן. שהבא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזינן איניש דעביד לא מחינן בידיה דהלכה למותר ואין מורין כן [ביצה כט.]. הלכה למעשה. להורות על המעשה [ע"ז עד.].

ומשום כלאים. והתנן בכלאים בסוף פרק ח' אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך אלא משום כלאים דחבלין חיישינן דלמא חבל אחד צמר ואחד פשתים וכיון שיכרוך עובר משום כלאים. והתנן התוכף תכיפה אחת אינה חבור הנה תכיפה שהיא כגון תפירה אחת אינה חיבור וכ"ש כריכה שאינה חיבור ושנינן מתניתין לא יכרוך ויקשור שנמצאת כריכה ותפירה כעין שתי תכיפות. אמר שמואל ובלבד שלא יהא אפסר יוצא מתחת ידו טפח ואסיק' הלכה למעשה שלא יהא אפסר יוצא מתחת ידו טפח כלומר אינו משולשל האפסר מתחת ידו כדי כריכה וכן לא יהא אפסר הניתן בראש הבהמה ראש

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח כי תניא ההיא בחבלא דביני ביני: **מתני'** אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק ולא בסולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו ואין התרנגולים יוצאין בחוטין ולא ברצועה שברגליהם ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין העגל יוצא בגימון ולא פרה בעור הקופר ולא ברצועה שבין קרניה פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים: **גמ'** מאי טעמא כדאמרן: ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק: משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: ולא בסולם שבצוארו: א"ר הונא בי לועא למאי עבדי ליה להיכא דאית ליה מכה דלא הדר חייך ביה: ולא ברצועה שברגלו: דעבדי ליה לגיזרא: ואין התרנגולין יוצאין בחוטין: דעבדי ליה סימנא כי היכי דלא ליחלפו: ולא ברצועה: דעבדי ליה כי היכי דלא ליתברו מאני: ואין הזכרים יוצאין בעגלה: כי היכי דלא לחמטן אלייתיה: ואין הרחלים יוצאות חנונות: יתיב רב אחא בר עולא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משעה שגוזזין אותה טומנין לה עזק בשמן ומניחין לה על פדחתה כדי שלא תצטנן אמר ליה רב חסדא א"כ עשית' מר עוקבא אלא יתיב רב פפא בר שמואל קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר בשעה שכורעת לילד טומנין לה שני עזקין של שמן ומניחין לה אחד על פדחתה ואחד על הרחם כדי שתתחמם א"ל רב נחמן אם כן עשיתה ילתא אלא א"ר הונא עץ אחד יש בכרכי הים וחנון שמו ומביאין קיסם ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה אי הכי זכרים נמי כיון דמנגחי זכרים בהדדי ממילא נפלן שמעון נזירא אמר קיסמא דריתמא בשלמא דרב הונא היינו דקתני חנונות אלא לרבנן מאי חנונות דעבדינן להו מילתא דמרחמינן עלייהו: ואין העגל יוצא בגימון: מאי עגל בגימון א"ר הונא בר נירא אמר ר' אלעזר מאי משמע דהאי גימון לישנא דמיכף דכתיב הלכוף כאגמון ראשו: ולא פרה בעור הקופר: דעבדי לה כי היכי דלא למציוה יאלי: ולא ברצועה שבין קרניה: אי לרב (דאמר) בין לנוי בין לשמר אסור אי לשמואל (דאמר) לנוי אסור לשמר מותר: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: וחדא פרה הויא ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו רב ורבי חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא מאי דכתיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים

רש"י

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח. אבל כל כמה דבעי ניפוק מתותיה ידיה: בחבלא דביני ביני. שבין ידו לגמל בההוא קאמר כמה דבעי נהוי ובלבד שיגביהנו מן הקרקע טפח כדי שתהא נראה הבהמה נמשכה בו דאי לא לא מיתחזי נטירותא דבהמה אלא כמשאוי בעלמא שאין נראה שאוחז ראשה בידו: מתני' בזוג. איסקליט"א: אע"פ. שאלו פקוק במוכין שאין העינבל שלו מקשקש להשמיע קול ובגמ' מפרש טעמא: סולם ורצועה וכל הנך דמתניתין מפרש בגמרא וכולהו משום דחייס עלייהו ואי נפלי אתי לאיתויי: עגלה. כגון קרון קטן שעושין לו תחת זנבו שראש זנב אותן האילים רחב כמין כר קטן ואין בו עצם אלא שומן ועב וכבד וכשנגרר לארץ נסרט ונשחת ועושים לו עגלה מתגלגלת אחריו כשהוא הולך והזנב קשור עליה: קופר. שרץ הוא שנימיו חדין כמחט וקורין לו הריצו"ן וקושרין עורו בדדי הפרה שלא יניקוה שרצים: ולא ברצועה שבין קרניה. דמשאוי הוא לה כדמפרש בגמרא: גמ' כדאמרן. שאינה קשורה בו מע"ש דלא גלי מאתמול שיהא צריכה לכך שיהא לה למלבוש: פקוק. סתום: לחינגא. לשוק למכור ותולין לו זוג להנאותו: בי לועא. שקושרין אצל הלחי: דלא הדר חייך לה. שלא יוכל להחזיר צוארו לגד המכה לחככה בשיניו וקושרי' בצוארו ותשודים הן יותר מקשישין שעל גבי השבר ואי נפלו חייס עלייהו ומייתי להו בשגגה: לגיזרא. אנטורטליי"ר בלע"ז בהמה שפסיעותיה קצרים ומכה רגליה זה בזה עושין לה כמין טבעת של עקלים או רצועות עבות וקושרין אותה למעלה מפרסות הרגל מקום שמנקשין זו בזו: דלא ליחלפו. בתרנגולי חבריהם: דלא ליתברו מאני. שקושרין שני רגליה יחד ברצועה קצרה שלא תוכל להרים רגליה ולהתיז: דלא ליחמטן. שלא ילקו בסלעים וטרשים בלזי"ר בלע"ז: לאחר שגוזזין אותה טומנים לה עזק בשמן. עד שיגדל צמרה: עזק. צמר גפן או כל דבר רך: פדחתה. מצחה: עשיתה מר עוקבא. ניהגת ברחל זו חשיבותו של מר עוקבא שהיה עשיר ואב בית דין וכי דרך חשיבותה לכך: ילתא. אשתו של רב נחמן: דרני. תולעים: קיסמא דריתמא. קיסם של רותם שמניחין לה בחוטמה: בר נירא. עול קטן שמניחין לעגל בצוארו שיהיה למוד לכוף ראשו לכשיגדל: דלא למציוה יאלי. שלא ינקוה עלוקה שקורין שנשוא"ש: בין לנוי בין לשמר אסור. דכל נטירותא יתירתא אמרי' משאוי הוא: (מתנו) בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא. ארבעתן יחד: חלופי ר' יוחנן. יש מחליפין ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן: נתפש. נענש על עבירות שבידן: בכל העולם כולו. בכל ישראל כגון מלך ונשיא שאפשר לו למחות שיראין מפניו ומקיימין דבריו: זקנים

תוספות

מאי טעמא דילמא נפיל ואתי לאתויי. אע"ג דאוקימנא לעיל דאיירי בקשורה הכא מפרש לפום משמעות ברייתא דמתני' ומשום שהאריך לעיל לא חש להאריך הכא ומתוך פי' הקונט' משמע דל"ג דילמא נפיל ואתי לאתויי: משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא. אבל משוי אינו שבטל אגב אפסר ומשום דילמא נפיל נמי ליכא למיחש כדחיים גבי זוג בריש במה אשה (לקמן דף נח.) דהכא מיירי באריג ואמר התם כל שהוא אריג לא גזרו: דלא למציוה יאלי. פירש"י שאנשוא"ש דהיינו עלוקה ואין נראה דאין מוצצות אלא דם ועוד דהוה ליה למימר עלוקות ולא אשכחן דקרי להו יאלי בשום מקום ונראה דיאלי היינו נמי קופר דמתני' כדאמר בריש בבא בתרא (דף ד.) גבי הורדוס אהדר ליה כלילא דיאלי ונקרינהו לעייניה והאנקה מתרגמינן יאלי (ויקרא יא) והוא שקורין הירצו"ן: הוה מעשר ר' אלעזר בן עזריה כל שתא ושתא. הקשה ר"ת דאמר בפ' בתרא דבכורות (דף נג. ושם) דאין מעשר בהמה נוהג אחר החורבן מפני התקלה א"כ בזמן הבית הוה מעשר ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעישר וא"כ מאי קאמר דהוה מעשר כל שתא ושתא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו שהרי רבי יוחנן בן זכאי משך נשיאותו אחר החורבן שנה או שנתים דכמה תקנות תקן אחר החורבן כדתנן משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי ואחריו ר"ג היה נשיא שנתים או ג' קודם שמינו רבי אלעזר בן עזריה כדאמר בפרק תפלת השחר (דף כח:) אסתקד נעריה לרבי לדוק וקודם לכן נעריה לרבי יהושע על תקנת המועדות וכשהעמידוהו נשיא היה בן י"ח שנה כדאמר התם הרי בשעת החורבן היה בן י"ד או ט"ו לכל היותר וי"ל דקודם גזרה הוה מעשר אי נמי אפוטרופוס הוה מעשר בקטנותו ° והר"ר אלחנן מפרש הוה מעשר אחר חורבן בהמת ארנונא למלך: רב ור' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו. פירוש מתנו הך שמעתא דאמר בסמוך והשתא פסק הש"ס למילתיה וקאמר בכולי (הש"ס) (א) כל כה"ג זוגא מיחלפא רבי יוחנן כו' ולא קאי מתנו אחילוף כך קבל רבינו שמואל בשם רבינו שלמה ששמע מרבי אליעזר רבו: ואע"ג

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף יז [ורב אלפס ב"מ עז.]:
לט ג מיי' פ"ו מהל' דיעות הלכה ז סמג עשין יא:

רבינו חננאל

וראש האפסר (בין) [ביד] המושך הבהמה אותו וביני ביני יגביהנו שלא יהא קרוב לקרקע טפח וכן הלכה. פי' מטוטלת צפיחה. פי' דלא נחמטה שלא יעלה כעין עיפוש באליה. חנונות עץ ושמו עץ וחנון ומניחין קיסם ממנו בחוטמו כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה שמעון נזירא אומר כו'. גמון עץ קטן כמו עול. לא פרה בעור הקופר. ברצועה שבין קרניה אי לרב בין כך ובין כך אסור אי לשמואל לשמר מותר לנוי אסור וזה היתה לנוי: כל מי שיש בידו ספק למחות ואינו מוחה נתפס עליו כו' ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא על שלא מיחו:

רב נסים גאון

אמר ליה רב נחמן אם כן עשיתה ילתא. ילתא היא אשתו של רב נחמן ותגד דאלך (א) בסוף פרק שלשה שאכלו כאחת (ברכות דף נא) עולא בר רב איקלע לבי רב נחמן בריך וכו' שמעא ילתא ואיקפדה ובעשרה יוחסין (קדושין דף ע) אמר רב נחמן לרב יהודה נישדר מר שלמא לילתא.

חשק שלמה על רב נסים גאון

(א) הורלתו ותמצא זה.

תורה אור השלם

א) הֲכָזֶה יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ הֲלָזֶה תִּקְרָא צוֹם וְיוֹם רָצוֹן לַייָ: [ישעיה נח, ה]
ב) יְיָ בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו וְאַתֶּם בִּעַרְתֶּם הַכֶּרֶם גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם: [ישעיה ג, יד]

ליקוטי רש"י

מרדעת. העשויה כמין כר [בראשית לא, לד]. בשטי"ל ומניחין אותו כל היום על החמור לחממו דאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה [לעיל נג:]. ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק. ואינו מוליד קול ולא תלא בהמה בו וטעמא פרישנא בפרק במה בהמה (נד:) משום דמיחזי כאזיל לחינגא [לקמן סד:]. הקופר. האנקה מתרגמינן ילא (ויקרא יא) והוא שרץ

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל נג.], ב) [לקמן סד:], ג) [לעיל נג.], ד) עדיות פ"ב מ"ג מילה דף כג., ה) [לעיל ע"א ומילה נג.], ו) [לעיל נג.], ז) סוכה ד: מגילה ז., ח) לעיל דף נג., ט) ברכות נא., כ) [ר"ה דף כט.], ל) כח., מ) [וע' תוספות בכורות נג. ד"ה לא וגם לתי' לאפוטרופוס ע"ש אבל במילה כג. ד"ה תלמיד וכו' כתב כמו כאן וע"ע תוס' ע"ז י. ותוס' יומא סו. ד"ה אין מקדישין].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רב וכו' בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא מיחלפא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הוה מעשר וכו' והר"ר אלחנן מפרש. ע' מ"ל רפ"ו מהלכות בכורות:

הגהות וציונים

א] [גירס' הערוך הקופד] (גליון): ב] בריף ובכת"י אין חמור יוצא במרדעת: ג] נ"ל דצ"ל חייך (דחכוך הוא בלשון ארמי לשון חוכא וטלולא יעב"ץ), אולם מצינו לשון "חכוך" ב"ק ל ע"א אין דרכן של בני אדם "להתחכך" בכתלים, נזיר נט ע"א מהו "לחוך" [עי' בתוס' שם] (יעב"ץ, וכ"ה בכת"י): ד] בירס' רש"י רב נחמן (גליון): ה] כת"י שני עזקין בשמן (ונכון, דק"ס): ו] כת"י וחנון (וכ"ה בריף ובפירוש המשניות להרמב"ם ועוד ראשונים): ז] וכן ליתא בכת"י וכ"ה ישר (דק"ס): ח] עיין מהר"ץ חיות בשם סהד"ר שיש גרסאות שונות בגמ' בקצתם תריסר ובקצתם תליסר עיי"ש: ט] בכל הספרים שהובא מימרא זו ובדפו"י הגיר' אמר רבי חנינא, והמהרש"ל בדפו"ר הגיה כ"ה הא דאמר", ואיני יודע למה (דקדוקי סופרים): כ] צ"ל יינקוה כ"ה בכת"י וכן העתיקו בר"ן ועוד ראשונים: ל] בכת"י שהיא: מ] בר"ף וקושרין דפין בצוארו: נ] כ"א שמהגינן (גליון): ס] עיין מהר"ם שלפי מה שפירש רש"י כאן בוידוי שמפרש דברי רש"י א"צ למחקו, ועיין רש"י סוכה ד ע"ב מגילה ז ע"א, ויוחנן שלפני מה שפירש רש"י שם מחקו המדפיסים כאן ברש"י תיבת "מתנו": ע] צ"ל עלוקה (מהרש"ל דפו"ר): פ] בדפו"ר יאלא והתרגום לפנינו "ילא": צ] במשמשה דרבי צדוק כצ"ל (גליון): ק] צ"ל סדר מועד (גליון): ר] נדצ"ל יחנון ועיין אות ז:

שקורין הרלו"ן וסערו קשה כמחטין [ב"ב ד.]. קפוד. הרלו"ן בלע"ז [ישעיה יד, כג וע"י כאן ברש"י ובתוס' ד"ה דלא]. ברצועה שבין קרניה. לנוי ואמור רבנן משאוי הוא ואינו מכשיט לה [ביצה כג.]. כמאן דאזיל לחינגא. אסרו חכמים משום מראית העין שלא יחשדוהו באיסור [לקמן שם]. חינגא. מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק כעין סובבות במחולות קרי ליה חנגא [ביצה לג.] ע"ש שסובבין את השוק מחולות מחולות עגולות של בני אדם [לעיל ע"א]. ילתא. אשת רב נחמן והיא בת הנשיא ואשת אב בית דין ותשובה כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין קכד.) דרב נחמן חתנא דבי נשיאה הוה [גיטין סז:]. הלכוף כאגמון ראשו. הלכוף. ה"א זו תמיהה כלומר שמא לכוף כאגמון ראשו אני צריך. אגמון הוא כמין מחט כפוף ולדין בו דגים וקורין לו אי"ם בלע"ז [ישעיה נח, ה]. לנוי. שלובעה וקולעה לנוי בין קרניה כמין קליעה מקרן לקרן ואינו אוחזה בה. לשמר. שאוחזה בה. אסור. דפרה מינטרא בלא אחיזה אלא מוליכה לפניו וקסבר נטירותא יתירתא משוי הוא. לשמר מותר. קסבר נטירותא יתירתא לאו משוי הוא [לעיל נב.]. רב ור' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו. להך מילתא דלקמן [סוכה ד:]. הא דאמרינן לקמן [מגילה ז.]. בכוליה דסדר מועד. כל היכא דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעתא איכא אמוראי דמחלפי ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן [סוכה שם]. שהוזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו, חלופי רבי יוחנן ומכניסין רבי יונתן [מגילה שם]. ה' במשפט יבא עם זקני עמו. שהי' להם למחות [ישעיה ג, יד].

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס 120 הודפס ע"י תכנית אוצר החכמה